

บทที่ ๑๑

วรรณยุกต์และหน่วยเสียงอื่น

วรรณยุกต์เป็นลักษณะสำคัญลักษณะหนึ่งของภาษา เพราะวรรณยุกต์เป็นตัวช่วยเพิ่มจำนวนคำในภาษาให้มากขึ้น ภาษาที่มีวรรณยุกต์นี้มีอยู่ทุกหนทุกแห่งในโลกนี้นับทั้งแต่ภาษาต่าง ๆ ของพวกอินเดียนแดง ในทวีปอเมริกาเหนือและใต้ ภาษาสวิตซ์และนอร์วีเจียนในทวีปยุโรป ภาษาบันตูในทวีปแอฟริกา ภาษาจีน ภาษาพม่า ภาษาไทย ในเอเชีย ฯลฯ ที่จริงแล้วเสียงวรรณยุกต์ก็คือเสียงสูงต่ำที่เกิดขึ้นในภาษาเพื่อผลประโยชน์ในการให้ความหมายของคำที่มีเสียงพ้องชนะ และสระเหมือนกันได้มีความหมายต่างกัน จะว่าไปแล้วภาษาอังกฤษก็มีเสียงสูงต่ำเหมือนกัน แต่ที่ว่ามันมิได้ช่วยให้ความหมายของคำเปลี่ยนแปลงไปอย่างในภาษาที่มีวรรณยุกต์ เสียงวรรณยุกต์ แบ่งออกเป็นสองชนิดคือ

๑. วรรณยุกต์เสียงเสมอ (level tones) คือ เสียงวรรณยุกต์ที่ไม่ขึ้นลงขณะที่ออกเสียง อย่างเช่น เสียงวรรณยุกต์เอก /ː/ ในภาษาไทย

๒. วรรณยุกต์เสียงขึ้นลง (contour tones) คือ เสียงวรรณยุกต์ที่เสียงมีไต่อยู่ในระดับ อาจสูงขึ้น หรือต่ำลงก็ได้ อย่างเช่น เสียงวรรณยุกต์จัตวา /˨˩/ และวรรณยุกต์โท /˨˩˦/ ในภาษาไทย

เสียงวรรณยุกต์นี้เป็นเสียงที่ทำให้ฝรั่งปวดหัวที่สุด เมื่อศึกษาภาษาที่มีวรรณยุกต์ ทั้งนี้ก็เพราะว่าภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน ไม่มีเสียงวรรณยุกต์ เขาจึงฟังเสียงวรรณยุกต์อย่างบนคำ กา ก่า ก้า ก๊า ก๋า เหมือนกันไปหมด แต่สำหรับเราคนไทยซึ่งรู้ภาษาที่มีวรรณยุกต์อยู่แล้วจึงไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นปัญหามากนัก แต่ผู้เขียนใคร่จะขอบอกว่า ที่จริงนั้นเราก็มักมีปัญหาถ้าหากไปศึกษาภาษาที่มีเสียงวรรณยุกต์มากกว่าเสียงวรรณยุกต์ที่มีในภาษาไทย เป็นต้นว่า ภาษาญวน มีเสียงวรรณยุกต์ ๖ เสียง

ผู้เขียนเองมีประสบการณ์มาแล้ว กว่าที่จะฟังเสียงที่แปลกไปจากรรณยุกต์ไทยได้
ต้องเสียเวลาเป็นนาน

ต่อไปนี้ขอให้สังเกตคำในภาษาไทย เพื่อที่จะหาหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ความ
วิธีที่กล่าวแล้วข้างต้น คือ การใช้คู่เทียบเสียง

กา	ข่า	ม่า	ก้า	ซา
กาง	ข้าง	ข้าง	ก้าง	ซาง
โทร	ไล่	ไล่	ไรวี	ไส

เราพอจะสรุปได้ว่าภาษาไทยมีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ๕ หน่วยเสียงดังนี้

// หน่วยเสียงวรรณยุกต์สามัญ จะไม่ใช่เครื่องหมายอะไรแสดงเป็นระดับ
เสียงกลาง ๆ เช่นในคำ นา จาง มือ ชม ไป

// หน่วยเสียงวรรณยุกต์เอก เป็นวรรณยุกต์แบบเสียงเสมอรระดับเสียงอยู่
ต่ำ ต่ำกว่าเสียงวรรณยุกต์สามัญ เช่น ในคำ บ้า อืม สู้ จบ กลับ

// หน่วยเสียงวรรณยุกต์โท เป็นวรรณยุกต์แบบเสียงขึ้นลง เสียงเริ่มจาก
ระดับที่สูงกว่าเสียงวรรณยุกต์สามัญแล้วลดต่ำลงเท่ากับระดับของเสียงวรรณยุกต์เอก
เช่นในคำ บ้า สัม จ้ม นี แถ่ง

// หน่วยเสียงวรรณยุกต์ตรี เป็นวรรณยุกต์แบบเสียงขึ้นลง เสียงเริ่มจาก
ระดับสูงระดับเดียวกับเสียงโท คงระดับอยู่ระยะหนึ่งแล้วตกลงมานิดหน่อยยังไม่ถึง
ระดับเสียงสามัญ เช่น ในคำ โทะะ จิต นัน เด็ก นก

// หน่วยเสียงวรรณยุกต์จัตวา เป็นวรรณยุกต์แบบเสียงขึ้นลง เสียงเริ่ม
จากระดับต่ำเท่าเสียงวรรณยุกต์เอกแล้วขึ้นไปจนสูงเท่าเสียงวรรณยุกต์ตรี เช่น ในคำ
จั่ว กระเบา สาง เขียว หมู

เพื่อให้เข้าใจตำแหน่งสูงต่ำที่เสียงเริ่มและหยุด จึงขอให้ดูแผนภูมิประกอบด้วย



Mary Haas ใช้เป็นเครื่องหมายบอกวรรณยุกต์ในภาษาไทย ในหนังสือเล่มนี้ เราจะใช้เครื่องหมายแบบนี้เหมือนกัน

ข้อควรจำ จงอย่าลืมว่าเรากำลังศึกษาเรื่องเสียงของวรรณยุกต์ว่าเป็นเสียงอะไร เพราะฉะนั้นอย่าใ้เอาการสะกดตัวในภาษาไทยไปเกี่ยวข้องกับด้วย ทั้งนี้เพราะว่าคำที่มีเสียงวรรณยุกต์เอก บางทีก็มีเครื่องหมายวรรณยุกต์เอกกำกับ บางทีก็ไม่มีเอาแน่นอนอะไรไม่ได้ เสียงวรรณยุกต์โทก็เหมือนกัน บางทีก็มีเครื่องหมายวรรณยุกต์โท บางทีก็ไม่มีเครื่องหมายวรรณยุกต์เอกกำกับ เสียงวรรณยุกต์ตรีหรือสี่เสียงสูงมีทั้งเครื่องหมายวรรณยุกต์ตรี เครื่องหมายวรรณยุกต์โทกำกับ หรือบางทีก็ไม่มีเครื่องหมายวรรณยุกต์อะไรกำกับเสียก็มี ส่วนเสียงวรรณยุกต์จัตวาก็เช่นเดียวกัน อาจจะไม่มีการเขียนวรรณยุกต์ใดกำกับเสียก็ได้ หรืออาจจะมี ห น้าก็ได้ ดังนั้นการที่จะถือเอาตัวสะกดมาเป็นมาตรฐานจึงไม่ได้ เราถือเสียงที่เปล่งออกมาเป็นสำคัญ

ต่อไปนี้จะขอกล่าวถึงหน่วยเสียงอื่น ๆ ในภาษาอังกฤษ ขอให้คำต่อไปนี้ night rate, nitrate และ Nye trait จะเห็นได้ว่าเราจะได้อินว่ามีเสียงเว้นวรรคระหว่าง night และ rate ส่วน nitrate นั้นไม่มีเสียงเว้นวรรคเลย สำหรับ Nye trait นั้นมีเสียงเว้นวรรคระหว่าง Nye กับ trait ซึ่งเราอาจจะเขียนด้วยเครื่องหมายได้ดังนี้

night rate	/najt + reyt/
nitrate	/najtreyt/
Nye trait	/naj + treyt/

ดังนั้นเราจึงควรจะต้องว่า /+/ เป็นหน่วยเสียงหนึ่งในภาษาอังกฤษ นักภาษาศาสตร์อเมริกันหลายคนอ้างว่าจะพบหน่วยเสียง "บวก" /+/ นี้ในที่อื่นอีกมากมาย แม้แต่ในคำ ๆ หนึ่งที่เหมือนกันบางครั้งก็ออกเสียงมี /+/ บางครั้งก็ไม่มี /+/ เช่น Plato

/pley + tow/ หรือ /pleytow/ แต่อย่างไรก็ตามก็มีนักภาษาศาสตร์บางคนที่ไม่เชื่อว่า /+/ มีความสำคัญมากนัก ถือว่าการที่มี /+/ ระหว่าง night กับ rate ก็เพราะว่า night ก็เป็นคำหนึ่ง rate ก็เป็นคำหนึ่ง ส่วนการที่ไม่มี /+/ ระหว่าง nitrate ก็เพราะมันเป็นคำ ๆ เดียว การที่ออกเสียงคำ Plato ให้มี /+/ หรือ ไม่มี /+/ ก็ไม่ได้ทำให้ผู้ฟังเข้าใจเป็นอย่างอื่นไปได้ นอกจาก Plato คำเดียวกันเท่านั้น จึงถือว่าการออกเสียงต่างกันเช่นนี้ไม่มีผลอะไรเลยต่อลักษณะโครงสร้างของภาษาหรือ การสื่อความหมาย

เป็นที่รู้กันทั่วไปแล้วว่า การที่เราจะพูดภาษาอังกฤษให้คนเข้าใจนั้นจะต้องลงเสียงหนักเบาให้ถูกต้อง ทั้งนี้เพราะเสียงเน้นหนัก (stress) เป็นสิ่งจำเป็นในภาษาอังกฤษ นักภาษาศาสตร์อเมริกันต่างลงความเห็นว่าเป็นเสียงเน้นหนักทั้งหมดมีด้วยกันสี่ชนิด คือเสียงเน้นหนักในคำ /pərmít/ ใบอนุญาต และ /pərmít/ อนุญาต เป็นตัวอย่าง จะเห็นว่าคำที่เป็นคำนามมีเสียงเน้นหนักที่สุดที่พยางค์แรก ส่วนคำกริยามีเสียงเน้นหนักที่สุดที่พยางค์ท้าย ดังนั้นเสียงเน้นหนักที่สุด /' / จึงควรจะเป็นหน่วยเสียง นอกจากเสียงเน้นหนักที่สุด (primary stress) แล้ว เสียงเน้นเบา (weak stress) ก็เป็นหน่วยเสียงด้วยจึงจะเห็นได้ว่าคำแรก พยางค์ท้ายมีเสียงเบา แต่คำหลัง พยางค์แรกมีเสียงเน้นหนัก นอกจากหน่วยเสียงเน้นหนักทั้งสองที่กล่าวแล้วยังมีเสียงเน้นหนักที่สอง (secondary stress) อย่างในนามวลี /blæk + bərd/ นกคำ กับในคำนามประสม /blæk + bərd/ ชื่อคนชนิดหนึ่งคำศัพท์ จะเห็นได้ว่า /blæk/ ในนามวลีมีเสียงเน้นหนักไม่เท่า /blæk/ ในคำนามประสม เราเรียกเสียงเน้นหนักในคำคุณศัพท์ /blæk/ ในนามวลี ว่า เสียงเน้นหนักที่สอง (secondary stress) โดยใช้เครื่องหมาย /˘/ ส่วนคำ /bərd/ ในนามวลีมีเสียงเน้นหนักที่สุด /' / แต่ /bərd/ ในคำนามประสมมีเสียงเน้นหนักไม่เท่าเสียงเน้นหนักที่สุด เบากว่าเสียงเน้นหนักที่สองเสียอีก แต่ว่าหนักกว่าเสียงเน้นเบา (weak stress) เราจึงเรียกเสียงเน้นหนักนี้ว่าเสียงเน้นหนักที่สาม (tertiary stress) โดยใช้เครื่องหมาย /˘˘/ ดังนั้นเราอาจจะสรุปได้ว่าเสียงเน้นหนักทั้งสี่ในภาษาอังกฤษ คือ

- / / เสียงเน้นหนักที่สุด
- / ^ / เสียงเน้นหนักที่สอง
- / ' / เสียงเน้นหนักที่สาม
- / / หรือ / ~ / เสียงเน้นเบา

ข้อควรสังเกต

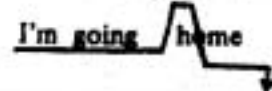
ก. เสียงเน้นหนักที่สอง จะไม่เกิดขึ้นกับคำโดด ๆ มันจะเกิดขึ้นในวลีอย่างนามวลี คุณศัพท์ที่ตัวที่สำคัญที่สุดจะมีเสียงเน้นหนักที่สอง แต่จะไปหาคำโดด ๆ แล้วพยางค์หนึ่งมีเสียงเน้นหนักที่สองไม่มี เว้นเสียแต่ว่าคำนั้นจะอยู่ในวลีใดวลีหนึ่ง

ข. เสียงเน้นหนักที่สามจะเกิดกับคำที่มีมากกว่า ๑ พยางค์เท่านั้น คำพยางค์เดียวโดด ๆ จะมีเสียงเน้นหนักที่สามไม่ได้ เว้นเสียแต่ว่าคำนั้นจะอยู่ในลักษณะคำประสม เช่น นามประสม กริยาประสม คุณศัพท์ประสม

นักภาษาศาสตร์ สมัยปัจจุบันเห็นว่าเสียงเน้นหนัก (stress) นั้น ไม่เป็นหน่วยเสียง (phoneme) อย่างที่นักภาษาศาสตร์รุ่นเก่าคิดเสียแล้ว เพราะว่าเราสามารถจะคาดได้ว่าคำแต่ละคำนั้นควรจะลงเสียงเน้นหนักที่ใด ขอให้คำอธิบายในหนังสือ Stress หรือ การเน้นเสียงหนัก ในภาษาอังกฤษ* อันเป็นงานกันกว่าที่ Noam Chomsky และ Morris Halle ทำไว้ผู้เขียนได้นำมาเผยแพร่ต่ออีกทีหนึ่ง

เวลาเราฟังคนอเมริกัน พูดจะสังเกตเห็นว่าเมื่อคอนจบประโยคเสียงมักจะหยุดเลื่อนหายไป เป็นเครื่องชี้บอกให้ทราบว่าได้พูดจบประโยคแล้ว แต่ก็ไม่เป็นเช่นนั้นเสมอไป บางครั้งก็ขึ้นเสียงสูง หรือหยุดนิ่งหนึ่งแล้วพูดต่อไป อย่างไรก็ตามนักภาษาศาสตร์อเมริกันหลายท่าน ได้สังเกตเห็นความสำคัญของลักษณะการหยุดค้าง ๆ กันนี้ แล้วจัดมันให้เป็นหน่วยเสียงของการหยุดท้ายประโยค (terminal junctures) ได้ดังนี้

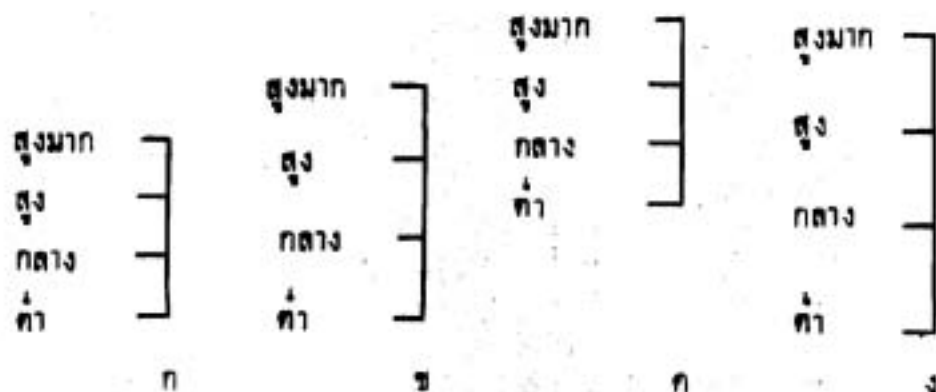
/ * / หรือบางคนใช้ / ↓ / (เสียงเลื่อนหาย) คือเสียงที่กึกขึ้นกับประโยคไทยทั่วไป ที่มีเครื่องหมายมหัพภาค (.) ใต้อันที่เสียงเลื่อนหายไป ดังเช่นในประโยค



* อูทว ไรคมส์กรัดด์. Stress (กรุงเทพฯ. ๒๕๐๑).

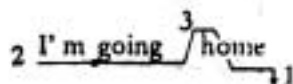
เวลาที่ใจร้องออกมา หรือเวลาที่ใจจะเห็นว่าระดับเสียงที่พูดจะสูงเป็นพิเศษ โดยทั่วไป
 แล้วยังใช้ระดับเสียง / ๑.๒.๓ / การศึกษาเรื่องระดับเสียง (pitch) นี้ ศาสตราจารย์
 Kenneth L. Pike แห่งมหาวิทยาลัยมิชิแกนเป็นคนแรกที่เริ่มขึ้น แต่ว่าศาสตราจารย์
 Pike ใช้ตัวเลขกำกับระดับเสียงกลับกับที่นิยมใช้ขณะนี้คือ / ๓ / สำหรับระดับเสียง
 สูงมาก / ๒ / ระดับเสียงสูง / ๑ / ระดับเสียงกลาง และ / ๔ / ระดับเสียงต่ำ

เพื่อความเข้าใจยิ่งขึ้นของผู้อ่าน ผู้เขียนไ่จะขออธิบายถึงความแตกต่างของ
 ช่วงเสียง และระดับเสียงไทยใช้ภาพประกอบดังนี้



สมมุติว่ามีคน ๔ คน ก ข ค และ ง ช่วงเสียงของ ง ยาวที่สุด ของ ก เท่ากับ
 ของ ค ส่วนของ ข ยาวกว่าของ ก และ ค เล็กน้อย แต่สั้นกว่าของ ง จุดเริ่มต้น
 ระดับเสียงต่ำของ ก และ ข เสมอกัน แต่เนื่องจากช่วงเสียงของ ก สั้นกว่าของ ข
 ระดับเสียงกลาง สูง และ สูงมากของ ข จึงสูงกว่าของ ก ส่วน ค แม้ว่าจะมีช่วงเสียง
 เท่ากับ ก แต่ว่าจุดเริ่มต้นของระดับเสียงต่ำ ของ ค เท่ากับระดับเสียงสูงของ ก ดังนั้น
 ระดับเสียงกลางของ ค จึงเท่ากับ ระดับเสียงสูงมากของ ก ส่วนระดับเสียงอื่นๆ ก็
 ยิ่งสูงมากขึ้นไปอีก ส่วน ง มีระดับเสียงต่ำต่ำกว่าใคร ๆ แต่เนื่องจากช่วงเสียงยาวมาก
 จึงมีระดับเสียงสูงมาก สูงกว่าคนอื่น นอกจาก ค

ระดับเสียงนี้ บางครั้งระดับเสียงเกี่ยวอยู่บนคำหลาย ๆ คำ เช่น



แต่บางครั้งคำนี้ก็จะมีหลายระดับเสียงอย่างในคำ home ของตัวอย่างข้างบนนี้
 มีทั้งระดับเสียง /๓/ และ /๑/ เวลาเราตอบ ³yes₁ # ก็มีระดับเสียง /๓/
 และ /๑/ เหมือนกัน

โดยทั่วไปแล้วระดับเสียง /๓/ เกิดกับพยางค์ที่มีเสียงเน้นหนักที่สุดในคำ
 หรือในประโยค นอกจากบางกรณีเท่านั้น ดังเช่น กรณีที่ James Sledd^๒ นักภาษาศาสตร์
 อเมริกันคนหนึ่งยกขึ้นมา เช่น ในคำ wonderful โดบปกติ ก็จะมีระดับเสียง
 และเสียงเน้นหนักดังนี้

$2 / \overset{3}{w} \underset{1}{\text{ndər}fəl} \# /$ หรือ $3 \overset{1}{w} \underset{1}{\text{ndər}fəl} \# /$

แต่บางครั้งก็มีคนพูดดังนี้

$2 / \overset{3}{w} \underset{1}{\text{ndər}fəl} \# /$ ดังเช่นในประโยค

$2 / \text{it} + s + \overset{3}{w} \underset{1}{\text{ndər}fəl} \# /$

การออกเสียงสูงต่ำ (intonation contour) ในภาษาอังกฤษ โดยทั่วไปแล้วก็เป็นแบบ / (๒) ๓ ๑ # / ที่ใส่วงเล็บเลข ๒ ไว้ เพื่อแสดงว่าสำหรับคำที่มีพยางค์เดียวก็จะเริ่มด้วยระดับเสียง /๓/ ดังในคำ yes ที่กล่าวแล้ว หรือในบางกรณีก็เริ่มต้นประโยคด้วยระดับเสียง /๓/ ก็มี เช่น

$3 / \overset{3}{á}ym + gowɪŋ + hōwm \# /$ $3 / \overset{3}{I}'m \text{ go}ɪŋ \text{ ho}m. \# /$

ถ้าผู้อ่านสนใจเรื่องการออกเสียงสูงต่ำ และระดับเสียง ควรจะอ่านหนังสือ Introduction to Linguistic Structures ของ A.A. Hill

^๒ James Sledd. *A Short Introduction to English Grammar* (Chicago, 1959), p. 29